

De Bende van Vlaanderen

Han van Geenhuizen

De Bende van Vlaanderen

Singel Uitgeverijen

Eerste druk, 2019
Copyright © Han van Geenhuizen
Omslagillustratie: Han van Geenhuizen
ISBN 978 94 021 8819 6
NUR 332
Met dank: Willem Meijer Bakker

Uitgave van Han van Geenhuizen via Brave New Books onderdeel van Singel Uitgeverijen, Amsterdam (www.singeluitgeverijen.nl). Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, film, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur Han A.D. van Geenhuizen, Amsterdam, Nederland.

Hoofdstuk 1

Vlaanderen ligt uren achter mij als ik langs het RAI-complex Amsterdam-Zuid in rijd. Een gewilde buurt bij expats in snelle pakken die werken in het aan de Zuidas gelegen financieel centrum Mahler IV en bij jongeren die hun kroost willen grootbrengen in een plezierig liberaal leefklimaat. Hier viert de kleuterbakfiets hoogtij en willen met hun buurt vergroeide ouderen voor geen goud verkassen. De saamhorigheid is groot. Ik loop door een keurige villastraat, groet burens die ik vaag ken, mijd een praatje en stap resoluut verder. Mijn hoofd zit barstensvol gruwelen uit de Grote Oorlog van 1914-1918 die ik aan mijn werktafel in verhalen kwijt wil. Ik wil over de geselende arm van deze monsterlijke oorlog schrijven, die nog steeds op unheimische wijze over de vette akkers van West-Vlaanderen waart. Nog dagelijks ploegen boeren granaten en menselijke resten naar boven uit roemloze slagvelden. Nee, de Eerste Wereldoorlog is niet in vergetelheid geraakt, hij spookt nog griezelig rond in het Vlaamse leven. En dat houdt mij bezig.

In mijn loodzware tassen zit voor veertien dagen aan kleding, ondergoed en sokken, een stel zware camera's en een fiks dossier getiteld *Eerste Wereldoorlog Vlaanderen*. Een handig formaat notebook en blocnotes volgekrabbeld met notities vullen mijn rugzak. Ik heb voldoende stof vergaard om een verbazingwekkend verhaal af te scheiden: wat daar gebeurde in die smerige oorlog tergt iedere fantasie. De hengsels van mijn bagage striemen pijnlijk in mijn opgezette handpalmen, die aanvoelen alsof ze elk moment zullen worden opengesneden. Nog een paar stappen en ik ben thuis. Ik zucht. De verschrikkingen van de

loopgraven in de Westhoek gonzen door mijn hoofd. Eén frap-pant detail blijft almaar terugkeren: het feit dat de opmars van de Duitse legers naar Frankrijk plots werd gestuit doordat de Belgen simpelweg het rivierland in de Vlaamse Westhoek onder water zetten. Deze briljante historische zet deed de Duitse legeraanvoerders uit hun vel springen van woede. Ah, mijn ver-trouwde straat. Ik struikel haast over een losse stoeptegel, maar gelukkig ga ik niet met tassen en al tegen de grond. Ik ben weer in Amsterdam.

‘Hé Marco, tijd niet gezien. Op reis geweest?’ roept buurman Jaap, die net zijn portiek uit loopt.

Hem kan ik niet negeren. Als ik hem in grote lijnen over mijn reis vertel, verstrakt zijn gezicht. ‘Ik was in de Westhoek in Vlaanderen,’ begin ik. ‘Wist jij over die verwoestingen daar tij-dens de Eerste Wereldoorlog?’

‘Nee, niet echt.’

‘Soldaten die uit hun loopgraven werden gejaagd, de hel van Duits mortiervuur in, om hulp kermend in hun doodstrijd.’

‘Als bij Verdun?’

‘Net zo, ja. Slecht getrainde en slecht uitgeruste soldaten in massale man-tot-mangevechten, Duitsers die uit wraak met gif-gasaanvallen begonnen, Canadezen in loopgraven die hun neus, mond en ogen in paniek afdekten met in urine gedrenkte zak-doeken. Er vielen doden bij bosjes.’

‘Hitler was daar ook, niet?’

‘Ja, als sergeant. Hij veroordeelde gifgasaanvallen, want de ge-volgen waren vreselijk. Hij zwoer nooit gifgas te zullen gebrui-ken. Nou, de wereld weet hoe anders dat in de Tweede Wereld-oorlog liep. Maar, Jaap, ik loop door, pak thuis een douche, en ik zie jou later. Hartelijke groet aan Marjan.’

Ik trek de kilo's bagage over de vaalgrijze portiektrap naar bo-ven en draai de sleutel in het slot van de bruingelakte eikenhou-ten voordeur, die in de jaren dertig vervaardigd is in de stijl van

de Amsterdamse School. Hopsa, alles de gang in. En daarna bij de burens post ophalen. Zij vragen hoe mijn reis was in West-Vlaanderen. Ik vertel ze dat de Grote Oorlog daar onuitwisbaar diepe sporen heeft achtergelaten, dat de confrontatie nog altijd emoties oproept, dat het aantal omgekomen Duitse en geallieerde soldaten onvoorstelbaar is.

‘Bedankt voor de kranten en de post, en dat jullie mijn planten water hebben gegeven,’ zeg ik.

Ik geef mijn burens misschien wat obligaat een doos fijne Belgische bonbons in glimmend papier.

‘Dank je, Marco, en we staan voor je klaar als je weer op reis gaat,’ zegt mijn buurvrouw.

Ik ren mijn portiektrap op naar mijn appartement, gris mijn notebook uit mijn bagage, zie het bureaublad oplichten. En dan word ik bruusk gestoord door de telefoon.

Of ik goed ben aangekomen in Amsterdam, vraagt Boris Vandermeer, conservator van het oorlogsmuseum in Zonnebeke, in de Vlaamse Westhoek. Het monumentale villapand, dat midden in een park staat, is na de Eerste Wereldoorlog herbouwd. Niet ver van het museum ligt het slagveld waar ooit een verbeten, bloedige strijd woedde tussen Britse en Duitse legers. De omgekomen Britten zijn begraven op de grootste Britse oorlogsbegraafplaats ter wereld, Tyne Cot Cemetery, bij resten van een Duitse bunker op een glooiing. Boris vraagt of ik foto’s uit zijn museumarchief kan gebruiken bij mijn publicaties, en of ik die per e-mail wil ontvangen. Zijn stem is formeel, zeg maar gedragen, anders dan toen ik hem sprak in de werkkamer met zijn assistente erbij.

‘Dank, Boris, voor je toezeggingen. Jazeker, ik kan je foto’s altijd goed gebruiken, liefst die met geallieerde en Duitse soldaten. Ik wil de strijdende partijen op gebalanceerde wijze in beeld brengen.’

Boris belooft me het beeldmateriaal toe te sturen, en hij geeft me een website mee waarop ik bruikbare feiten kan terugvinden.

‘Mooie service van je, Boris. Ik wens je veel museumbezoekers.’

Boris’ liefde voor het oorlogsmuseum heb ik in West-Vlaanderen van nabij mogen vaststellen. Hij sprak met onverhulde passie over het oorlogstuig, waaronder pantservoertuigen en kanonnen, dat in de ruimtes van het museum stond opgesteld. En hij toonde zich speels enthousiast over een nagebouwde onderaardse gang, van het type dat Britse manschappen heimelijk in de Kemmelberg groeven, in het achterland van de Westhoek. Zulke gangen waren ingericht voor langdurig gebruik, met stapelbedden in nissen die even krap waren als de hutten van een onderzeeër, een primitieve gaarkeuken met een heuse kok, een alkoof met zend- en ontvangapparatuur, een morsesleutel om berichten door te zenden, een veldtelefoon en een aparte opslagruimte voor dynamiet en granaten. Diep vanuit de berg probeerden de Britten de Duitse pogingen te volgen om een stuk hoger óók gangen aan te leggen. Met stethoscopen werd gezocht naar stemgeluid, gekuch, piepjes, geklop of geboor, hoe gering ook. Aan beide fronten verliep alle graafwerk muisstil en in het diepste geheim. De bedoeling van de Engelsen was om onder de Duitse tunnels springladingen uit te rollen en deze op een goed moment te laten ontploffen.

Thuis probeer ik mijn impressies van de Eerste Wereldoorlog in mijn ziel te parkeren. Een oorlog waarbij meer dan zeventien miljoen militairen en burgers om het leven kwamen is een gruwelijk gegeven. Het is mijn intentie deze strijd te doorgronden en erover te verhalen. Hoe kon de Grote Oorlog zo’n massale tol eisen? Hoe konden armoedig uitgeruste militairen, gekleed in slechtzittende uniformen, zó de oorlog in worden gejaagd, onder begeleiding van marsmuziek? Waarom werden er in deze oorlog zoveel uitvindingen gedaan om nog grotere verwoestingen aan te richten? Eén partij in het bijzonder had belang bij deze ontwikkeling: de invloedrijke wapenindustrie, die een fikse omzet maakte.

Aan de slag dus, die bulk informatie uitwerken voor magazines en een krant, en deadlines halen. En ondertussen gaat het dagelijks leven gewoon door, van alles moet worden geregeld om de gang erin te houden. Het huis schoonmaken, stofzuigen, eten, drinken, boodschappen doen. En mijn familie bellen, vertellen hoe ik de reis door Vlaanderen heb overleefd. Maar, ho, wacht. Details over gruwelijkheden, heb ik besloten, geef ik absoluut niet prijs. Ze lezen mijn verslagen maar.

Op een caféterras in de altijd roerige Scheldestraat spreek ik af met Sander van der Hoge, een goede vriend, vaste reismakker en bekwaam organisator van onze uitstapjes. Als bibliothecaris aan de v u is Sander altijd geïnteresseerd in geschriften, documenten en boeken van enig historisch of literair belang. Met open mond van verbazing luistert hij naar mijn Vlaamse belevenissen.

‘Dat die oorlog van zo lang geleden daar nog zo leeft,’ zegt hij.

‘Ja, nou en of. Bijna dagelijks vinden boeren bij het bewerken van hun land munitiescherven, en ja, soms hele granaten of landmijnen. Verroest als die zijn, kunnen ze nog altijd een dodelijke lading bevatten. De ontmijningsdienst van het Belgische leger voert ze in speciale voertuigen met bemantelde containers af en laat de munitie in groeven of bunkers op een militair terrein gecontroleerd ontploffen. Dat is een verplichte veiligheidsmaatregel. Er zijn boeren en burgers die een scherf of granaat mee naar huis nemen. Die in hun verzamelwoede de risico’s negeren en hun schuren volstouwen.’

‘Een groep revolutionairen,’ grapt Sander over het terras, ‘kan zich zo volledig bewapenen.’

‘Haha, ja. En die jongens kunnen ongemerkt hun gang gaan, onder het mom het verleden te laten herleven. Er zijn er die met groot plezier historische veldslagen met alles erop en eraan naspelen. De Slag bij Waterloo wordt eindeloos herhaald, Napoleon en zijn legers worden door geallieerde troepen keer op keer afgestraft. Elk jaar. Militairen, paarden, kanonnen, geweren, kruitdampen – alles gooien ze voor duizenden opgewonden toe-

schouwers in de strijd. Maar stel je voor dat diezelfde acteurs in hun pakke uit Waterloo in jouw straat, dorp of stad een revolutie beginnen, ja, even de macht komen overnemen. Nou jij?

‘Ach, quatsch, dat lijkt onmogelijk in deze murw gemaakte controlfreakmaatschappij. En toch, via social media kun je in luttele minuten heethoofden mobiliseren en ze tot in de puntjes geregisseerde acties laten uitvoeren, dat is waar. Overheden kunnen alleen maar met verbaasde ogen toekijken en verkeerde beslissingen nemen. En dan komt de wakkere wereldpers er nog eens bovenop.’

Hoofdstuk 2

Mijn gesprek met Sander krijgt een staartje. Ik droom die nacht over mannen in uniformen uit de Eerste Wereldoorlog die met opgekalefaterde voertuigen en wapens een staatsgreep plegen in Vlaanderen. Ik word wakker met een parelend voorhoofd en een drijfnatte nek. Doe het licht aan, kijk slaperig rond en zie dat de digitale klok drie uur in de ochtend aangeeft. Pak een handdoek uit de badkamer en veeg het zweet in korte halen weg. Ik zit ongemakkelijk op de rand van mijn bed bij te komen van de onwaarschijnlijke actie die ik zojuist heb meegemaakt. Kan niet waar zijn, mompel ik. Onmogelijk, deze beelden die mij beklemmen. Zijn dromen bedrog?

Het ritme van alledag gonst door mijn woning. Met een geurige kop koffie voor me activeer ik mijn notebook, die is uitgerust met extra schrijfruimte voor archiefbestanden en foto's. Het scherm loopt vol met e-mailberichten, en daartussen zit er ook eentje van Boris Vandermeer. Het zijn de afgesproken beelden van Britse en Duitse militairen in de bloedige Slag bij Passendale, ook wel de Derde Slag om Ieper genoemd, die de geallieerden in 1917 maar een drassige meter winst opleverde. Het was een pyrusoverwinning.

Boris verwijst in zijn mail opnieuw naar een website waarop ik feiten over de oorlog in de Westhoek kan lezen, en die ik indien nodig aan het reportagemateriaal kan toevoegen dat ik gedurende mijn verblijf in West-Vlaanderen heb verzameld. Ik klik op de link en zie enkele pagina's met feitjes. Dan frons ik mijn wenkbrauwen. Ik schuif mijn stoel vooruit tot ik zowat op het scherm zit.

Vage videobeelden van mannen in groen-grijs camouflagepak. Ze staan met handwapens klaar om iets te ondernemen, maar wat precies? Ze rennen, vallen aan – het oogt allemaal grimmig echt. Een militaire oefening misschien? Een man verkleed als generaal, een brulaap, leidt de actie. Tjesses. Niet te geloven. Ze bestormen een huis waar rietstengels en latten uit de plafonds steken. Ze snellen als hazen door kamers zonder deur, een keuken zonder keukenblok waar alleen de waterkraan nog aan de muur hangt. Ze roepen iets, in een Oost-Europese taal misschien? Licht van zaklantaarns flitst door de ruimtes heen en weer. Schaduwen dansen macaber over muren. Wat doen ze in godsnaam, een spelletje razzia soms? Het geluid is niet om aan te horen, nu eens te hard en dan weer te zacht, je moet raden wat ze krijgen.

Het lijken me geen *reenactors*, ook geen Belgische soldaten, maar eerder serieus gedrilde vrijwilligers. Is alles in scène gezet? Of is het toch verbazend genoeg echt? Was dit gisteren of eergisteren? Geen idee, maar het pakt mij. Die generaal is er een uit de Eerste Wereldoorlog. Hij lijkt op Douglas Haig: grote pet, insigne, een korte generaalsjas die getailleerd is met een riem, grote borstzakken, een soort baton in zijn rechterhand. Griezellig wat ik zie. Puur echt.

Ik klik naar andere pagina's en stuit op een foto van de binnenplaats van een witte boerenhoeve. Niets bijzonders aan de hand, zo te zien. Een Volkswagen die geparkeerd staat. De volgende foto toont een schuur met daarvoor een soldaat die een bajonet poetst, een gaaf exemplaar uit de Eerste Wereldoorlog. De daaropvolgende foto haalt de man dichterbij. De schuurdeur achter hem staat half open, en ik ontwaar een rupsband. De foto is helaas niet scherp, maar als ik verder klik zie ik tot mijn verbazing een joekel van een tank pontificaal midden op de cour staan. Van het type Mark IV dat de Britten gebruikten tijdens de laatste paar veldslagen van de Eerste Wereldoorlog. Een groepje lachende soldaten gaat gekleed in Engelse legeruniformen. Ze

maken gezamenlijk een strijdlustige indruk.

Al die beelden zien eruit alsof ze pasgeleden gemaakt zijn. En wat een lol hebben die mannen onderling, zo lijkt. Oorlogje spelen op een cour, en niemand die het opmerkt. Alles speelt zich af in een besloten omgeving. Wat moet ik met deze bizarre militante beelden? Wordt er een optocht met onvervalste legervoertuigen voorbereid die zich door dorpen moet slingeren? Of broedt een geheime groepering iets gruwelijks uit waar Vlaanderen van zal sidderen? Grote vraag.

Een dag later bezoek ik de site opnieuw. Vers gezette koffie erbij, eerste slok, dan de tweede, en ik voel me op slag mens. Dezelfde foto's als gisteren verschijnen op het scherm. Maar dan opeens – zie ik dat goed, wat is dat nou? Ik slaak een kreet, als door de bliksem getroffen. Er komen foto's langs die ik eerder niet zag.

Ik verstijf als op het scherm een door onkruid ingepakte bunker verschijnt. Ja, een grijze betonbunker waarvan de stalen deur openstaat. Enkele opeenvolgende foto's tonen dozen munitie die ordeloos tegen een muur zijn opgestapeld. Losse granaten en een paar houwitser. De opnamen zijn niet scherp, maar wel duidelijk genoeg om vast te stellen wat ze behelzen. Op twee foto's staat een jonge soldaat – nou ja, iemand die zich in een militair uniform heeft gehesen – met een geforceerd vriendelijke gezichtsuitdrukking te doen alsof hij de wacht houdt bij een belangwekkend geheim militair depot. Zijn dit oude of recente foto's? Ik zie bij het scrollen cilinders achter een steekkar bijeenstaan die me doen denken aan de apparatuur die de Duitsers gebruikten bij hun gifgasaanvallen. Zulke aanvallen werden in april 1915 uitgevoerd op de Belgen, Fransen, Algerijnen en Canadezen die in loopgraven bij Ieper verschanst zaten.

Wat krijgen we nu toch, vanwaar die bewaakte opslag? Munitie en cilinders: gevaarlijke boel. Alarmerend. Is dit alles voor een grote manifestatie bedoeld? Voor een komende oorlogsherdenking? Wat voeren ze daar in hemelsnaam uit?

Ik bel Boris van het museum dezelfde ochtend, maar ik krijg hem niet aan de lijn. Een dag later heb ik meer geluk. Hij weet helemaal niets over militairen, een tank, een munitieopslag. Wel dat in Vlaanderen tal van verzamelaars rondlopen die geïnteresseerd zijn in de Eerste Wereldoorlog. En dat sommige dorpen en steden saillante historische momenten met wapens en voertuigen laten herleven.

Let's never forget, dat is wat je Vlaamse jongeren zo toch meegeeft?

‘Zoek er niets achter,’ stelt Boris mij gerust. ‘Wij houden ervan om legendes en *winning facts* te eren. Denk aan de jaarlijkse Boetprocessie van Veurne, waarbij duizenden mensen langs de route staan om mannen in kapucijner boetepij houten kruisen door de straten te zien slepen. Opdat pest en oorlog nooit meer zullen uitbreken. Noem het traditie of folklore, voor mijn part. Maar bedenk dat Belgische militairen aan de Franse grens de Duitse legers op afstand wisten te houden, bij de IJzer. En dat koning Albert I zich een voorbeeldig legerleider toonde. Alle Vlamingen, en die in de Westhoek in het bijzonder, houden dit heroïsche oorlogsfeit in ere met plechtigheden, herdenkingen en optochten. Alles wordt uit de kast gehaald om het authentiek uit te beelden. Ik zend je nog een paar foto's uit de Eerste Wereldoorlog die je ook mag gebruiken bij je artikelen. Kan ik je verder nog helpen? Bel of mail me, je weet me te vinden.’

Ik ben niet klaar met Boris. Hij moet weten wat ik gezien heb. ‘Boris, heb je tijd? Wil je de pagina's op je eigen pc-scherm even met mij bekijken?’

‘Oké, doe ik. Vertel me maar welke stappen je nu zet op internet.’

‘Surf naar de site van jullie museum, en klik bij “Historie” het kopje “wo-I” aan. Ga naar “Herdenkingen”, klik op “Vlaanderen vroeger en nu”. Dan moet je een foto zien van een witte boerderijhoeve met binnenplaats, waar een Mark IV-tank staat. Een type dat de Britten in de nadagen van de Eerste Wereldoorlog

in Noord-Frankrijk gebruikten, bij de eerste tankslag ooit. Maar dat is jou vast bekend.’

Het is even stil. ‘Marco, met alle respect van de wereld: ik geef jou mijn verhaal, maar ik vind die pagina’s niet op mijn scherm.’

‘Verdorie, Boris. Sorry, maar ik krijg de pagina’s met die militaire oefening ook niet terug. Niks. Wat is hier aan de hand? Zijn die beelden per ongeluk op het internet terechtgekomen? Zijn ze door een fout op jullie site beland en zijn ze geblokkeerd? Of heeft de provider ze verwijderd omdat ze ontoelaatbaar of opruiend zijn? Wat ontstellend jammer, ik heb die beelden toch echt gezien. Ik zweer het je, ze staan op mijn netvlies gebrand. Nogmaals excuses, Boris.’

‘Zeker jammer. Maar eh... Marco, luister. Herkende je iemand op de beelden die je zag langskomen?’

‘Nee, niemand. In ieder geval niet iemand die ik op mijn werkreis naar Vlaanderen heb ontmoet. En ik heb helaas geen backup gemaakt van de beelden.’

Ik krijg het er warm van, mijn eigen stommititeit. Ik had minstens dat filmpje en die foto’s kunnen downloaden.

‘Enig idee waar in de Westhoek die witte boerenhoeve kan staan?’

‘Wat ik zag was een type uit het achterland. Een waarvan er, denk ik, toch niet veel staan.’

‘Sommige zijn in gebruik als herberg, als logies met ontbijt. En sommige zijn gewoon bewoond. Kapitale boerenhoeves in het bezit van de happy few van West-Vlaanderen.’

‘Kun je mij misschien van dienst zijn?’

‘Ik kan je volgen en steunen als je de zaak onderzoekt. Maar ik heb geen concrete aanwijzingen die je verder kunnen helpen.’

‘Bedankt, Boris, en de resterende foto’s voor mijn artikelen zie ik via de mail tegemoet.’

Verdwenen, foetsie, zonder nagelaten bericht. Error. *Closed*. Opnieuw surf ik naar de site van het museum, en ook nu geen spoor van de pagina’s die mij in verwarring brachten. Tja, wat

nu? Ik haal de stofzuiger uit de kast om het stof van enkele weken rap uit het tapijt en van het linoleum te verwijderen. De rollende zuigkever giert als een bezetene.

‘Stofzuigen, jongen,’ roep ik. ‘Of je het leuk vindt of niet.’

Wat later bel ik Sander, en ik vraag hem of het mogelijk is dat er een militante groepering actief is in Vlaanderen. Ik beschrijf de beelden op het internet, die oogden alsof ze gisteren nog waren gemaakt.

Even hoor ik niets, en dan fluit hij in de hoorn, alsof hij een moment goed over zijn antwoord moet nadenken. ‘Haast onmogelijk, lijkt me, en als het waar is wat je vertelt, dan vind ik dat zorgwekkend. Ga je terug?’

‘Terug? Naar Vlaanderen? Wacht, Sander, de deurbel gaat.’

Ik ren naar de voordeur, maar er staat niemand in het portiek. Loos alarm dus.

Maar die vraag van Sander. O ja... of ik terugga naar Vlaanderen, niet als journalist, maar eh... tja, als wat dan wel? Als detective, als onderzoeker.

Ik zie het zo ineens: je pakt deze kans en je gaat erheen. Deze opdracht is je op het lijf geschreven. Je hebt toch alle eigenschappen van een Sherlock Holmes in je? Infiltrer dan. Zoek uit wat ze daar van plan zijn. Een revolte soms?

‘Sander ben je daar nog? Ik ben inderdaad van plan om erheen te gaan. Ik wil die mensen opsporen, ik wil weten wat ze in het geheim uitbroeden. Het is mogelijk dat ik me daar in de nesten werk. Het leken me potige jongens, van die types die spelenderwijs uit zijn op macht. Rebelse vrijwilligers die bitse bevelen opvolgen van generaals.’

‘Toch iets anders dan journalistiek bedrijven.’

‘Ja, je moet niet bang zijn uitgevallen bij zulke gozers. Maar eh... Sander, wij hebben veel gereisd samen. Ben jij stand-by als ik in de problemen raak? Ik bedoel, als ze mij kidnappen of ergens vastzetten?’

‘Is te regelen. Laat het me weten als je daar in het nauw komt,

wordt belaagd, gemarteld. Haha. Zeg me hoe ik kan bijdragen aan je missie. We kennen elkaar al lang, reizen als team, maken reportages. Ik bespreek het met Joke. Laat het me weten als je definitief besluit naar Vlaanderen af te reizen.'

'Ik laat je mijn besluit weten wanneer ik ga, zo snel mogelijk. En groet Joke van me.'

De Westhoek is een halve dag rijden, en de dorpen, stadjes en de polderwegen, tja, die ken ik van mijn laatste reis. Ik kom er immers net van terug. Maar witte boerenhoeven, waar moet ik die vinden in dat vlakke land? Stond er niet eentje met een witte poortboog aan de rustige polderweg naar Nieuwpoort, te midden van die oneindige vette kleiakkers? Niet alleen in de Westhoek heb je boerenhoeven, je vindt ze achter de Vlaamse kust op meer plaatsen. Rijd het achterland van de statige villabadplaats De Haan maar eens in, en je komt de ene na de andere hoeve tegen in de weidse polders.

Ik kan direct naar de Westhoek reizen, heb er de tijd voor. Pas over drie maanden is de eerste deadline voor mijn artikelenreeks. De redacteurs zitten mij nog niet achter de voddens. Mijn nieuwe missie wordt achter een geheimzinnige groepering aan gaan. Balorige jongemannen die wellicht oorlogje spelen. Brave burgers die bezeten van oorlogstuig risico's nemen en een bataljon vormen, geleid door een doorgedraaide generaal die zich een machtspositie in de regio wil verwerven door met zijn club angst te zaaien. Wat een bizar idee. Geen Vlaamse autoriteit zal dit geloven. Tot de feiten anders aantonen.

Ik denk na over de vaardigheden die een uitgekookte detective bezit. Die moet onbevreesd zijn en sterk. Nou ja, slim in ieder geval, vasthoudend als een pitbull.

Ik slaap er nog een nachtje over, en ja, genoeg gedubd: 's morgens staat mijn besluit vast. Ik ga over enkele dagen naar Vlaanderen. Mijn burens laat ik weten wat ik ga ondernemen, zonder dat ik precies zeg wat het doel is van mijn missie. Ik vertel mijn

buurvrouw Marjan van Ginder dat ik aanvullend materiaal nodig heb. Zoiets. Dat is toch een valide reden voor een tweede reis naar Vlaanderen? Hoort bij mijn werk. Het is ook niet de eerste keer dat ik na thuiskomst direct weer plannen maak om te vertrekken. En waarheen zal haar weinig uitmaken.

‘Moet je doen, ik pas wel op je toko,’ zegt ze. ‘Je planten krijgen water, de krant en de post haal ik uit de brievenbus. En pas goed op jezelf.’

Ik informeer Sander over mijn definitieve plannen. Hij is bereid me later na te reizen, als dat noodzakelijk is. Ik klap mijn notebook open en zoek nogmaals naar de pagina’s die zoveel opzien baarden. Tevergeefs, niets te vinden. Ook niet op andere sites die iets met de Eerste Wereldoorlog in Vlaanderen te maken hebben. Geen jongens in survivalpakken die met oude wapens zwaaien. Ik zal toch echt in de Westhoek op zoek moeten naar de groep die ik op de site bezig zag.

De dagen voor mijn vertrek besteed ik aan het zoeken van accommodatie op twee plaatsen in de Westhoek. Om te beginnen in de buurt van Nieuwpoort, en ook bij de Kemmelberg tegen de Franse grens. Het lukt me een bed te vinden.

Op de dag van vertrek zeul ik mijn bagage de portiektrap af. Ik neem genoeg mee voor drie, vier weken: overhemden, ondergoed, rugzak met notebook, handige kleine notitieblokjes die in je binnenzak passen.

Op straat kom ik Jaap tegen. Hij rookt een sigaret en fronsst zijn wenkbrauwen. ‘Weer op reis, Marco?’

‘Ja, Jaap. Ik reis weer af naar de Westhoek, naar de loopgraven. Ik was nog niet klaar.’

‘Je graaft wel diep in de materie. Goede reis, en wees voorzichtig.’

De auto zingt als een zonnetje Amsterdam-Zuid uit. De wegenkaart van Vlaanderen ligt naast me, navigatie heb ik niet nodig. Snelweg naar Antwerpen, dan langs Gent en Brugge naar

Oostende aan de Vlaamse kust. Als ik onder Oostende ben, rijd ik langs de kust richting Middelkerke. Ik passeer het vliegveld van Oostende, waar enkele middelgrote vliegtuigen geparkeerd staan. Eén exemplaar lijkt uit de running en staat er moedeloos bij. Misschien dat iemand er een horecabestemming voor weet. De schroothoop komt anders heel dichtbij.

De weg loopt nu langs een van de weinige uitgebreide duingebieden aan de Vlaamse kust. Ik ben door plaatsen gekomen waar hoogbouw een soort woonmuur aan zee vormt en boulevards met cafés en restaurants voor levendigheid zorgen, maar hier is stilte troef. Na een tocht door een natuurgebied met een vogelmeertje loop ik naar het Raversyde-museum. Ik bel aan, de deur wordt ontgrendeld, en ik stap naar binnen.

In de statige kamers staan vitrines die gewijd zijn aan de Eerste en Tweede Wereldoorlog. Ik zie teksten en originele foto's, maar ook voorwerpen. Een Enigmamachine in een houten kistje, het apparaat waarmee Duitse kolonels in de Tweede Wereldoorlog versleutelde radioberichten naar hun legeraanvoerders aan het front zonden. Zonder dat de geallieerden er ook maar iets van konden ontcijferen. Tot de Engelse wiskundige en computerpionier Alan Turing een methode wist om de codes te kraken. Ah, wat een documentatie over dit ooit koninklijk domein in de duinen, dat de Duitsers in beide oorlogen opeisten. Hier had koning Leopold II een houten jachthuis staan dat tijdens de Eerste Wereldoorlog plaatsmaakte voor afweergeschut. De vijand kon immers zomaar vanaf zee komen. In de Tweede Wereldoorlog werd de bestaande bunker verzaagd om als onderdeel te dienen van de Atlantikwall, een verdedigingslinie die van Scandinavië tot aan Noord-Spanje liep en aangelegd was om geallieerde invasies vanaf zee te voorkomen.

Ik loop het blanke duin over van dit grote domein, waar oorlogsmaterieel verspreid staat op en achter duinheuvelds. Aan de zeezijde vind ik een half verzonken bunker waar een diorama te zien is van een radiomeldkamer, met daarbij enkele etalage-

poppen in Duits uniform. Als ik voetstappen naderbij hoor komen over het kille beton, houd ik stil bij een roestige dienstlefoon. Ik draai me nieuwsgierig om en sta voor een man van begin veertig, stoer atletisch type, donkere ogen, snor en grove wenkbrauwen. Hij stelt zich voor als Hugo Claessens.

Vanwaar dit dringende contact?

Hugo legt uit dat hij gids is. Hij vraagt of hij me tijdens dit bezoek aan Raversyde van dienst kan zijn met zijn historische kennis. Ik had de receptie al laten weten met reportagewerk bezig te zijn, dus zijn komst is niet geheel een verrassing. Hugo heeft in het Belgisch leger gediend bij een verbindingseenheid, en hij is hier gestationeerd als conservator en gids vanwege zijn studie geschiedenis en interesse in het behoud van Raversyde. Als ambtenaar staat hij op de loonlijst van de provincie West-Vlaanderen. Ik knik. Elke flard informatie is welkom.

Of ik nog specifieke vragen heb, wil Hugo weten. Jawel, die heb ik. Ik probeer het gesprek richting Vlamingen te sturen die fanatiek wapens en voertuigen uit de Eerste Wereldoorlog verzamelen.

Hugo verstijft. Dan kijkt hij me vorsend aan en geeft hij een ontwijkend antwoord. Zijn houding is die van iemand die net ruw wakker is geschud, maar hij blijft zich vriendelijk en voorkomend gedragen. 'Ik ken enkele Vlamingen die zich bekommeren om het oorlogserfgoed, maar die daar niet mee dwepen. Dat zijn jongens die de knowhow in huis hebben om die spullen op te lappen. Je hebt boeren die gevonden oorlogsvoorwerpen in hun huis verbergen, puur om ze aan musea of verzamelaars te verkopen. Veel geld levert dat echter niet op. Er is veel uit de oorlog in de Westhoek te vinden, tot weefselresten van uniformen aan toe.'

'Is er een Mark IV-tank in iemands bezit?'

'Dat kan. Een dergelijke tank verkeert dan natuurlijk in deplorabele staat. Je moet onderdelen zien te bemachtigen, of zelf vervaardigen. Je moet een frees en een werkbank hebben, en het juiste materiaal gebruiken. Als je ziet hoe kundig hobbyisten

oude wapens, tanks en vliegtuigen herstellen, nou, petje af. Dat draagt bij aan het behoud van militair erfgoed. Unesco zou niet alleen specifieke gebouwen maar ook objecten uit oorlogen op de erfgoedlijst moeten zetten. Er zijn musea die alleen oorlogstuig hebben en daar dik aan verdienen.’

‘Is een tank uit de Eerste Wereldoorlog de weg op te krijgen?’

Hugo zet een pas opzij, wrijft in zijn handen. Hij glundert. ‘Met mijn militaire dienst en technische opleiding kan ik zeggen: ja, dat is mogelijk. Rijklaar maken, bedoelt u? Ja, dat kan. Je kunt die tank in een optocht mee laten rijden, achter legervoertuigen en jongens in uniform aan. Showen hoe het was.’

‘Zijn er in Vlaanderen werkplaatsen of garages die oud militair materieel rijvaardig kunnen maken?’

Hugo aarzelt, denkt even na. ‘Niet dat ik weet. Maar ja, je hebt lieden met de technische kennis om een tank aan het rijden te krijgen. Bent u daar in het bijzonder in geïnteresseerd?’

Ik stop met vragen afvuren, om eventuele argwaan niet verder aan te wakkeren. Het doel van mijn Westhoekmissie vertrouw ik hem niet toe. Hij werd immers plotseling schichtig toen ik naar fanatieke Eerste Wereldoorlog-verzamelaars vroeg, en hij verschoot van kleur toen de Mark IV-tank ter sprake kwam.

Claessens en ik lopen over het domein Raversyde naar het verdedigingswerk Batterij Aachen uit 1915, dat is uitgerust met observatieposten, vier geschutbeddingen en een bomvrije schuilplaats. Het is aangelegd om geallieerde schepen en jachtvliegtuigen te bestoken in een tijd dat U-boten zich in de haven van Oostende stationeerden. Die werden daar voor reparatie gedokt, om daarna hun aanvallen op schepen te hervatten. Hugo houdt zijn pas in: zijn mobiele telefoon gaat. Ritmisch muziekje, of hij direct naar het kantoor wil komen. We nemen afscheid, wisselen visitekaartjes uit.

Ik dwaal nog wat rond, bekijk het vissershuis – nou ja, huisje – met nagemaakte huiskamer, dat tijdens de Tweede Wereldoorlog gebruikt werd door een commandant van Batterij Saltzwedel-

neu. Dan loop ik langs de koninklijke villa. Ik verlaat het domein en sta weer buiten de muren van Raversyde, met het weidse polderland van Vlaanderen voor me.

Hoofdstuk 3

Op weg naar Nieuwpoort – jawel, waar de Slag bij Nieuwpoort uit de geschiedenisboeken zich in 1600 afspeelde – zie ik in de verte het gele ringvormig monument van Albert I, de koning die tijdens de Eerste Wereldoorlog met zijn militairen het stukje niet-veroverd Belgisch grondgebied in de Westhoek verdedigde, vlak bij de Franse grens. Dit monument verheft zich op de rechteroever van de rivier de IJzer, op enige afstand van de jachthaven. Het werd in 1938 gebouwd naar ontwerp van Julien de Ridder. Groot parkeerterrein, brede trap. Dan twintig gele bakstenen zuilen in een kring, die een wandelring dragen. Om die te bereiken is er een supersnelle lift. Het bronzen ruitersbeeld van de Belgische koning, haast even heroïsch als het ruitersbeeld van Marcus Aurelius in Rome, staat in het hart van deze cirkelvloer, die een diameter heeft van dertig meter.

Even slalommen om de rails van de kusttram zonder slippen over te rijden, en dan linksaf de rivierdijk op. Na enkele kilometers rijd ik links een oprijlaan op die me naar een camping leidt. Voorbij de slagboom een laag fantasieloos bakstenen gebouw uit de jaren zeventig met een kantoor, een met vakantieaffiches opgeleukte receptie, een restaurant en een winkel. Mijn naam verschijnt bij de serieus opkijkende baliemedewerkster op het computerscherm: ik sta geregistreerd, hiep, hiep. Ik krijg een zakje schoonmaakartikelen mee, een rol toiletpapier, een doosje lucifers, een theelichtje, een paar koffiecups. Dank. Dan rijd ik langs de chalets die op het verzorgde parkachtige terrein staan naar mijn accommodatie. De groot ogende witte stacaravan voor vier personen wordt door struiken en lage bomen omringd. Privacy,

jawel. Hier start ik mijn zoektocht naar die geheimzinnig opererende Vlaamse groep, die met antieke wapens en voertuigen West-Vlaanderen op een juist moment wil overheersen. Zo stel ik mij voor.

Ik loop naar de dijk op enkele meters afstand van de stacavan, tuur over de brede rivier de IJzer, en kan in de verte de sluisen van Nieuwpoort ontwaren. Ze hebben in de Eerste Wereldoorlog een cruciale rol gespeeld bij het onderwater zetten van het achterland, waardoor de opmars van het Duitse leger naar Noord-Frankrijk kon worden gestopt. Ik bevind me hier in wat destijds het vrije Belgische gebied was. Belgische soldaten hadden zich achter de dijk ingegraven, en de Duitsers zaten met hun kanonnen, mortieren en voertuigen op de andere oever van de IJzer. Hun generaals waren furieus omdat hun blitzkrieg stakte, zo dicht bij hun doel.

Ik bel Pascal Hoogstraaten, de man van het museum in de IJzertoren bij Diksmuide, die ik op mijn vorige reis door de Westhoek breeduit heb gesproken. Zijn idee om ervoor te zorgen dat de loopgravenoorlog nooit wordt vergeten, is om schoolklassen, zowel uit België, Frankrijk als Engeland, uit te nodigen voor educatieve rondleidingen door de IJzertoren, met daarna een discussie.

‘Met Pascal.’

‘Dag Pascal. Ik ben weer in de Westhoek, en ik zou je morgen graag willen spreken over iets wat ik op mijn pc zag. Iets wat mij verontrust.’

‘Kun je duidelijker zijn?’

‘Ik wil dit onder vier ogen met je bespreken. Het heeft te maken met een vermeende militante groep in de Westhoek. Morgen licht ik alles verder toe. Heb je daar tijd voor?’

‘Jazeker, je bent welkom. Ik heb wel een afspraak in de ochtend met een restaurateur van wapens die wij opdrachten geven voor ons museum. Duurt geen uren. Kun je daarna komen?’

‘Ja, prima. Mag ik zijn naam weten?’

‘Hij heet John Cavendish. Een man uit Engeland die regelmatig voor zijn werk in de Westhoek komt. Iemand die gespecialiseerd is in het repareren en opknappen van oude wapens en voertuigen. Kun je rond halftwaalf morgen?’

‘Jazeker, tot dan.’

‘Je bent welkom.’

Mijn nieuwsgierigheid is gewekt. Wie is deze John Cavendish? Een brave Engelse burger die alles weet over wapens en voertuigen, en die daar graag zijn kundigheid op loslaat? Ik klap mijn notebook open en zoek op het internet tevergeefs naar zijn naam. Ook op social media ga ik tekeer. Nee, niets wat erop lijkt. Nou ja, een nette baron die zo heet.

De avond valt, en paallantaarns verspreiden een naargeestig licht over het terrein. Hé, wat is dat? Daar beweegt wat, schimmen op het pad, mensen, ze lallen van plezier. Het geluid draagt ver. Gasten die van het restaurant terugkomen, of van een avondwandeling. Hun stemmen versterven. Niets aan de hand, de rust is teruggekeerd.

Ik zoek verder op het internet, en zowaar: Cavendish. Einde-lijk bingo. De naam van een monteur uit een dorp in Oxfordshire, een Engels graafschap ten westen van Londen. Een paar foto's op social media: een gezin met vrolijk uitziende kinderen, hijzelf in blauwe overall en met een forse moersleutel, naast een stoomlocomotief die bij de ingang van een treinloods staat. Middelbare leeftijd, niet bepaald klein van stuk, guitig priemende blik. Iemand die zijn mannetje staat: ‘Die klus knap ik helemaal op,’ zo zegt zijn lichaamstaal.

Kan dit de persoon zijn die ik zocht? Hij woont en werkt niet ver van het graafschap Wiltshire, waar de regiostad Swindon te vinden is, en waar in de Tweede Wereldoorlog fabrieken uit de grond werden gestampt voor massafabricage van munitie als granaten en bommen. Vrouwen werkten in hallen aan de productielijnen, dag en nacht, onder enorme druk. Op veilige afstand van Londen, onttrokken aan de actieradius van Duitse gevechts-

vliegtuigen. Vader en moeder Cavendish kunnen daar hebben gewerkt; tijdens de oorlogsjaren ijverde zowat heel Midden-Engeland in deze munitiefabrieken tegen Hitler en zijn Derde Rijk. Ongekende tijd van werkverschaffing. John Cavendish' technische kennis kan in Oxfordshire zijn oorsprong hebben, van vader op zoon zijn overgebracht. Die veronderstelling sterkt mijn vermoeden dat deze John in de Westhoek werkt. En dat hij wapentuig uit de Eerste Wereldoorlog herstelt in opdracht van mu-sea.

Twee koplampen schijnen ineens fel de stacaravan in en maken de witte wand waar de grote tafel aan staat tot een verblindend oppervlak. Mijn notebook klap ik dicht. Ik loop geïrriteerd naar buiten: wat moet dat in godsnaam zo laat nog? Met mijn handen voor mijn ogen been ik op de bron van de lichtbundels af, die maar niet worden gedooft.

Als ik de auto nader en een glimp probeer op te vangen van de chauffeur, dempt het verblindende ledlicht. De auto scheurt achteruit, maakt een piepende draai, met brandend rood achterlicht en afgeplakt kenteken. Dat geeft te denken. Het type auto is niet herkenbaar. Een middenklasser, jawel, en de kleur is donkergrijs, of zwart. Zoiets. Maar hoe kwam deze auto hier zomaar ineens? Of stond hij al heimelijk op het kampeerterrein geparkeerd? Had iemand het met deze actie op mij gemunt?

's Morgens ga ik bij opgaande zon op verkenning uit. Ik heb haast niet geslapen door het incident, het bleef me bezighouden. Naast een schuur die als opslagplaats dient voor de camping zie ik een hekdeur in de omheining wijd openstaan. Die moeten ze vast hebben gebruikt. Hoe kwam die auto anders gisteravond het terrein op en af, buiten de slagboom om? Wie kan in vredesnaam weten dat ik hier overnacht in een stacaravan, en dat ik privé op onderzoek uit ben? Heb ik op Raversyde iets over mijn reis losgelaten? Nou ja, iets toch wel, je moet wat zeggen. Maar de details heb ik achtergehouden. Ben ik soms gevolgd?

Hoofdstuk 4

Ik verdrijf het incident van gisteravond uit mijn gedachten tijdens het eten van een croissant en het slurpen van koffie. Misschien was ik wel helemaal niet het doelwit. De verkeerde persoon. Ik begin de dag als een hoentje zo fris, alsof er niets is gebeurd. Ik kijk nogmaals of de bewuste pagina's op mijn noteboscherm verschijnen, maar nee.

Deze ochtend ga ik naar Diksmuide. De weg voert me over de dijk langs de rivier de IJzer, die door weids polderland slingert. Een smal streng museumgebouw rijst op bij een stelsel van deels nog oorspronkelijke loopgraven, de Dodengang. Zo zagen ze eruit in de Eerste Wereldoorlog, met muurtjes van grijze linnenzakken die met zand waren gevuld en door lijmstof hard als cement waren geworden. Ik sta bij een bunkercomplex en mitrailleursnest, waar de bloeiende klapprozen in de wind gedwee heen en weer buigen. De klapproos staat symbool voor de immense hoeveelheid bloed die in de oorlog vergoten is. Het museum De Dodengang in het gebouw vertelt me hoe en waarom deze loopgraven in 1914 werden gegraven. Ze waren deel van een vooruitgeschoven post in het verdedigingssysteem van de Belgen. Kogels en granaten die de Duitsers vanaf de andere oever afvuurden moesten eroverheen vliegen. De Belgen wisten de petroleumtanks bij Diksmuide door hun verdediging lang uit handen van de Duitsers te houden.

Daar is de IJzertoren die ver boven het strakke polderlandschap uitsteekt. Via een naoorlogs gebouw kom je op het museumterrein. Ik ga een poort door waarachter ooit een toren stond; in 1946 ging die echter bij een aanslag met dynamiet de lucht

in. De brokstukken zijn opgemetseld tot de huidige poort. Ik loop verder langs Belgische oorlogsgraven en kunstwerken die gemaakt zijn van voorwerpen uit de Eerste Wereldoorlog. Een kunstenaar heeft ze tot obelisk laten persen waarin je het gebruikte oorlogstuig makkelijk herkent. Langs het pad voor mij rijst de huidige IJzertoren uit 1965 imposant en eenzaam op, als een naargeestig betonnen kruis dat de blote hemel in priemt. De bouwstijl kan onmogelijk een architectuurprijs opeisen. Zo sinister. De toren verwijst naar het begrip 'oorlog'. Ver boven de grond staan in kruisvorm de letters A. V. V. - V. V. K. De stenen toren telt 22 verdiepingen en is 84 meter hoog, zo lees ik op een plaque. Hij staat ook symbool voor een politiek zelfstandig Vlaanderen, en hij werd de centrale plaats voor de jaarlijkse IJzerbedevaart met een nationalistische strekking. Maar stilaan stierf hiervoor de geestdrift. Het herdenken van de oorlogsdoden staat voorop.

De receptioniste in de ruime entreehal van het museum zit met haar modieuze dunne en donkere brilmontuur achter een ultra-plat beeldscherm. Ik vraag naar Pascal Hoogstraatten.

Ze kijkt van het scherm op en glimlacht ietwat cynisch, alsof ze het antwoord al klaar had voor ik binnenkwam. 'Die is er niet, meneer. Hij komt morgen weer.'

'Ik heb een afspraak met hem. Is hij op te roepen?' zeg ik met stemverheffing.

'Ogenblikje.'

Op dat moment komt een jongeman met snelle, energieke tred op mij af. Het is Pascal. Hij heeft zijn ringbaardje laten groeien sinds onze vorige ontmoeting.

'Excuses, Marco. Ik ben er wel, zoals je ziet, maar ik had vanmorgen een afspraak die uitliep. Loop maar mee naar mijn kantoor. Koffie, thee of fris? Hoe verloopt je reis in de Westhoek tot nu toe?'

Ik vraag naar zijn inspanningen om de jeugd te betrekken bij het onderwerp Eerste Wereldoorlog in het algemeen, en bij de

historische gebeurtenissen in de Westhoek in het bijzonder. Engelse scholieren steken steeds vaker het Kanaal over, vertelt hij, om zich goed te laten informeren over de feiten van de Grote Oorlog: de aanleiding, de massaslachtingen, de Britse militaire inzet in geallieerd verband, het aandeel van hun eigen land in de strijd, het dagelijks leven achter het front. Ook de maatschappelijke gevolgen van de oorlog komen aan bod, zoals de massa's gewonde militairen, die in hospitalen weliswaar eerste hulp kregen, maar die psychisch schandalig aan hun lot werden overgelaten. En de ontwrichting van gezinnen waarvan de vaders en zonen op het slagveld waren omgekomen.

Dan komt hij ter zake. 'Marco, kom maar op. Ik barst van de nieuwsgierigheid naar wat je over die beelden op internet kunt vertellen. Je hoort mijn commentaar wel.'

'Ik heb beelden onder ogen gekregen van een Britse Mark IV-tank op de cour van een vermoedelijk versterkte boerenhoeve, van een bunker met zichtbaar opgeslagen munitie, van objecten die op gascilinders uit de oorlog leken, en van mensen die bij dit alles op wacht stonden. Het baart mij zorgen. Sterker nog: ik vind het ronduit alarmerend, Pascal. Alle reden om terug te keren naar de Westhoek voor een diepgaand onderzoek.'

'Laat ik je zeggen, Marco: mij is daarover niets bekend. Ik heb geen aanwijzingen dat er zoiets gaande is, maar onmogelijk is het niet. Het moeten hobbyisten zijn die een spel spelen, macaber of niet. Ik ken veel mensen die voorwerpen uit de oorlog in schuren of op zolders verbergen en deze niet officieel willen afgeven bij de politie in hun gemeente. Ze riskeren boetes die kunnen oplopen tot duizenden euro's. En die zijn ook al menigmaal opgelegd. Ja, er hebben zich zelfs al eens rechters over die boetes gebogen, en die gaven de gemeenten gelijk. Sommige particulieren sluiten een deal met een museum, maar veel centen vangen ze niet. De voorwerpen blijven van de staat of kunnen door andere landen als eigendom worden geclaimd. Maar ja, verjaring. Zulke overeenkomsten zijn oud en inmiddels overstreden.'

‘En John Cavendish, de wapenrestaurateur. Ken je hem persoonlijk?’

‘Hij is de man die wapens en materieel uit de Eerste Wereldoorlog opknapt en het klaar maakt voor gebruik. Roestig of niet. Nou ja, hij maakt dingen toonbaar, brengt ze terug in hun originele staat. Hij heeft een goede achtergrond, komt uit Oxfordshire in Midden-Engeland, heeft een technische opleiding genoten, is technicus geweest in het Engelse leger. Hij werkt voor ons, en ook voor andere musea in de Westhoek. En voor het Artilleriemuseum in Brasschaat. Hij komt speciaal uit Engeland over voor ad-hoc opdrachten. Zijn kennis over wapens en materieel is verbluffend, en zijn rekeningen zijn nimmer gepeperd. Hij doet zijn werk met plezier, en hij weet dat onze musea goeddeels draaien op vrijwilligers. Die zijn technisch bekwaam genoeg om ons te helpen, en onder hen bevinden zich specialisten. Vrijwel dagelijks krijgen wij munitie aangeboden die op akkers is gevonden. Soms in goede staat. De vindsters denken er rijk van te worden. Ja, de afwikkeling gaat onderhands. Daar hebben wij geen politie bij nodig, en het loopt niet in de gaten.’

‘Acht je de kans aanwezig, Pascal, dat een man als Cavendish connecties heeft met een onbekende Vlaamse beweging? Ik bedoel: dat hij meer weet over de plannen van die beweging, die voor Vlaanderen desastreus zouden kunnen uitpakken? Ja, die de gevestigde orde ineens kunnen oplazen?’

‘Lijkt mij onwaarschijnlijk. Hij is iemand die al zijn technische knowhow in zijn werk steekt. Ik koester geen argwaan, in de verste verte niet. Hij drinkt graag een Belgisch biertje, liefst trappist van de Sint-Sixtusabdij in Westvleteren verderop in de Westhoek, en zijn humor is zoals vaker bij de Engelsen een tikje tongue in cheek. Dat sluit mooi aan op onze Vlaamse met ironie doorspekte volksaard. Ik heb hem bij die afspraak vanmorgen een opdracht gegeven, voordat jij hier kwam. Hij is dus in de Westhoek, je zou hem kunnen benaderen. Hij is absoluut niet verlegen of eenkennig. Een man van de wereld. Zijn vader en overgrootvader hebben in het Britse leger gediend.’

‘Geen bezwaar als ik jou als referentie noem, Pascal?’

‘Volstrekt niet.’

‘Dank.’

‘Voor je vertrekt, Marco, en dit blijft strikt onder ons, hè? Afgesproken? Eergisteren in de middag of avond is het pistool dat wij in het museum hadden, en dat opzichtig was opgesteld in een nis op een van de bovenverdiepingen van de toren, op vak-kundige wijze verwijderd en meegenomen. Dat bleef uren onop-gemerkt. Het pistool is van hetzelfde type als dat waarmee Frans Ferdinand van Oostenrijk vermoord werd tijdens zijn bezoek aan Sarajevo op 28 juni 1914, wat aanleiding was voor het uitbre-ken van de Eerste Wereldoorlog. Dit type pistool, een FN Mo-del 1910, halfautomatisch, werd gefabriceerd bij FN, de Fabrique Nationale de Herstal, een wapenfabriek die nog bestaat en nabij Luik wapens produceert voor verschillende landen.’

‘Enig idee wie het gedaan kan hebben?’

‘Nee, nog geen verdachte, en sporen van braak zijn er niet. Dus je denkt al gauw aan mensen die in het museum werken en toe-gang hebben, of iemand die een valse sleutel in zijn bezit heeft.’

‘Het pistool is te gebruiken?’

‘Ja, je hoeft het alleen te laden, maar wel met kogels uit die tijd.’

‘Voorradig in het museum?’

‘Ja, we hebben ze in lades liggen.’

‘Een oudje, dat pistool. Wie heeft het gebruiksklaar gemaakt?’

‘John Cavendish.’

‘Hè, hij?’

‘Ja, we wilden een echt wapen opstellen, niet zomaar wat, en Cavendish heeft het vakkundig gereviseerd.’

‘Maar Pascal, dat moet je zorgen baren. Er loopt dus iemand met dat wapen rond. Daar moet je niet licht over denken. Stel dat het pistool wordt gebruikt, dat iemand wordt neergeknald, ja, met voorbedachten rade. Misschien heeft een mafkees ie-mand opdracht gegeven dat pistool voor hem te stelen, voor een perfecte moord.’